

[Poul Dam.]

udbytte af en virksomhed omfatter ikke alene kapitalrenten, men også den i erhvervet indtjente arbejdsløn, og ved beslutninger om en anden anvendelse af produktionsfaktorerne må der tages hensyn til såvel, hvilken arbejdsindtægt der kan opnås i de enkelte tilfælde, som hvilket udbytte kapitalen får.

Det nuværende system lægger imidlertid alle afgørelser hos kapitalens ejere og giver ingen plads hverken for almene samfundsinteresser eller for arbejdet som produktionsfaktor. Det er derfor rimeligt at få indført et andet system for beslutningsprocessen i erhvervsvirksomheder, og som et led heri har man i forslaget dels nævnt muligheden for statslig investering i aktieselskaber med fuld stemmeret, dels fremsat ønske om, at de, der beskæftiges i et aktieselskab, får indflydelse på lige fod med aktionærerne. Herigennem vil der for øvrigt være mulighed for at drage mere sagkundskab og mere varierede synspunkter ind i ledelsen af virksomhederne, og til yderligere støtte herfor foreslår man, at der oprettes et institut for produktionsrationalisering, som kan yde sagkyndig bistand ved den utvivlsomt nødvendige rationalisering og omlægning af det danske produktionsapparat.

Det må understreges, at forslagsstillerne ikke har noget ønske om at bidrage til opretholdelsen af urationelle og forældede virksomheder blot for at fastholde en vis beskæftigelse. Også af hensyn til beskæftigelsen er det væsentligt, at det danske produktionsapparat gøres så effektivt og konkurrencedygtigt som overhovedet muligt, men det er tvivlsomt, om det private erhvervsliv i Danmark, således som det i øjeblikket fungerer, er i stand til at gennemføre en sådan udvikling på en samfundsmæssigt rigtig og effektiv måde.

Der er derfor stillet forslag om, at virksomheder ikke skal kunne nedlægges, uden at der har været ført forhandlinger med det offentlige om en mulig statsovertagelse efter

et på forhånd fastsat vurderingsgrundlag. Der vil herigennem blive givet en vis sikkerhed for, at man ikke på grund af tilfældige ønsker om flytning af kapital lader nedlægge arbejdspladser, som på længere sigt ville være fuldt ud effektive og rentable. Ordningen ville ikke medføre nogen pligt for det offentlige til at overtage en hvilken som helst virksomhed, men alene sikre, at de samfundsmæssige interesser blev tilgode-set i alle væsentligere tilfælde. Det parlamentariske ansvar vil garantere, at det offentlige midler ikke anbringes i virksomheder, som ikke er levedygtige.

Det vil utvivlsomt blive fremført over for nogle af de tanker, som ligger bag det her fremsatte forslag, at de indeholder et angreb på ejendomsretten, således som denne er sikret i grundloven. Til disse tanker indvendinger vil jeg gerne knytte et par bemærkninger.

Grundlovens paragraf om ejendomsrettens ukrænkelighed stammer fra den første junigrundlov, og den situation, man på den tid ønskede at værne borgerne imod, var en ukontrollabel statsmagts indgreb over for den enkeltes eksistensgrundlag og bolig. Det var skygger fra en vilkårlig enevælde ude i Europa, som man søgte at besværges. Grundlovens fædre havde derimod ingen som helst tanke på den situation, som er opstået i dag, hvor „ejendomsretten“ i høj grad består af ejendomsret over produktionsmidler, enten direkte eller indirekte gennem kapitalbesiddelse, og det er højst tvivlsomt, om de samme grundlovsfædre ville have accepteret, at deres regler om ejendomsrettens ukrænkelighed skulle kunne benyttes som støtte for en teori, hvorefter ejendom giver en uantastet magt og uantastede profitmuligheder. En samfundsindgriben, som beskærer den ensidige magt, der knytter sig til kapitalbesiddelse, eller som beskærer profitmuligheder, angriber ikke de retsgoder, som junigrundloven ønskede at beskytte, nemlig den enkeltes bolig og eksistensgrundlag, og hvis man alligevel påberåber